

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Působnost právních norem

Martin Škop

Právní norma

- Nehmotné stanovení příkazů, zákazů a dovolení (norma x normativní věta).
- Všeobecně závazné, státem vydané, jím garantované a sankcionované pravidlo lidského chování, spočívající v zákazu či dovolení a vyjadřující formálně obecný zájem.
- **Nejmenší rozumná jednotka právního řádu**
- Právní norma je státem vydávaná a jím chráněná obecně závazná (obecná) pravidlo chování, které zakládá práva pro účastníky společenských vztahů určitého druhu a ukládá jim právní povinnosti.
- Právní norma je obecné pravidlo chování vyjádřené ve zvláštní stanovené nebo uznané formě, jehož zachovávání je vynutitelné státní mocí.

Právní norma - působnost

- ČASOVÁ
- OSOBNÍ (PERSONÁLNÍ)
- TERITORIÁLNÍ (ÚZEMNÍ; MÍSTNÍ; PROSTOROVÁ)
- VĚCNÁ

Působnost vyjadřuje relaci právní normy a skutkových podstat, právní normy a osob - potenciálních adresátů, právní normy a teritoria, právní normy a času.

Rozsah působnosti právní normy

OBEČNÁ

ZVLÁŠTNÍ

VÝJIMEČNÁ

- „Občanský zákoník upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony.“ (§ 1 odst. 2 občanského zákoníku)
- „Je zakázáno vlastníkům domácích zvířat, včetně zvířat ze zájmových chovů a zvířat z farmových chovů zvěře, nechat je volně pobíhat v honitbě mimo vliv svého majitele nebo vedoucího.“ (§ 10 odst. 1 zákona o myslivosti)
- „Za shromáždění ve smyslu tohoto zákona se nepovažují: a) shromáždění osob související s činností státních orgánů upravená jinými právními předpisy; b) shromáždění související s poskytováním služeb; c) jiná shromáždění nesloužící účelu uvedenému v § 1 odst. 2.“ (§ 2 zákona o právu shromažďovacím)

Osobní (personální) působnost právní normy

- Osobní působnost znamená vymezení okruhy adresátů, vůči kterým je právní norma ve vztahu. Stanoví adresáty právní normy, kterým z ní plynou stanovená práva a povinnosti.
- **Imunitou** nejčastěji označujeme vlastnost subjektu, díky které je vyňat z působnosti právní normy, která upravuje odpovědnostní vztah.
 - **Absolutní imunita:** hmotně právní imunita; Indemnita; Materiální imunita; Hmotněprávní exempce.
 - **Relativní imunita:** procesní exempce.

Osobní (personální) působnost právní normy

- Nejvyšší správní soud: 4 Ans 9/2007 - 197, ze dne 21. května 2008:

„Nelze si nepovšimnout, že v argumentaci žalovaného ohledně přípustnosti přezkumu aktů prezidenta republiky ve správním soudnictví dochází ke směšování dvou skutečností: **absence osobní odpovědnosti** (trestní, správní) prezidenta republiky, zakotvené v čl. 54 odst. 3 Ústavy, je zaměňována za **absenci jakékoliv kontroly jeho činnosti či přezkoumatelnosti jeho aktů**. Podobné vnímání funkce hlavy státu je v demokratickém právním státě, za který se Česká republika považuje (čl. 1 odst. 1 Ústavy, respektive čl. 2 odst. 1 Listiny), nepřijatelné. Prezident republiky není nad zákonem a ani mimo jeho kontrolu.

Ustanovení čl. 54 odst. 3 Ústavy je nezbytné vykládat pouze tak, že prezident republiky nemá přímou politickou odpovědnost vůči ostatním mocím ve státě, jakou nese kupříkladu na základě čl. 68 odst. 1 Ústavy vláda. **Jeho osobní odpovědnost v rovině ústavní, ve své podstatě kvazitrestní odpovědnost, je dána jen v mezích odpovědnosti za ústavní delikt velezrady podle čl. 65 odst. 2 Ústavy a § 96 a n. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. To však neznamená vyloučení přezkumu rozhodnutí prezidenta republiky, která jsou schopna zasáhnout do veřejných subjektivních práv fyzických či právnických osob, z kompetence správních soudů.“**

Osobní (personální) působnost právní normy

Čl. 27 Ústavy České republiky

(1) Poslance ani senátora nelze postihnout pro hlasování v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo jejich orgánech.

(2) Za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo v jejich orgánech nelze poslance nebo senátora trestně stíhat. Poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem.

(3) Za přestupky poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem, pokud zákon nestanoví jinak.

(4) Poslance ani senátora nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. Odepře-li komora souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno.

...

INDEMNITA

PROCESNÍ
EXEMPCE

Územní (teritoriální; prostorová) působnost právní normy

- Prostorová (místní) působnost (někdy také nazývaná jako teritoriální) právní normy představuje vztah právní normy k určitému území.
- Vymezuje, na kterém území, ale také nad ním (a pod ním) právní normy platí. Stejně jako u následujících typů působnosti, i zde můžeme rozlišit:
 - působnost celostátní (normy, které působí na celém území republiky)
 - působnost lokální (vydávané územními samosprávnými celky).

Územní (teritoriální; prostorová) působnost právní normy

Vyhláška ministra zahraničních věcí, č. 132/1978 Sb., o Dohodě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Maďarské lidové republiky o úpravě vodohospodářských otázek na hraničních vodách

Čl. 1

Místní působnost

Místní působnost Dohody se vztahuje na hraniční vody, kterými jsou úseky řek a jiných přírodních vodních toků, jakož i kanálů, jimiž probíhají státní hranice (dále jen "hraniční toky"), jakož i povrchové a podzemní vody v profilech, kde je protínají státní hranice.

„Změna územního plánu hlavního města Prahy byla vydána v rámci věcné působnosti územního plánu, vymezené v § 10 odst. 2 stavebního zákona. Z definice změny územního plánu coby opatření obecné povahy pak plyne, že změna působí vůči neurčitému okruhu osob. Její prostorová působnost je omezena na území hlavního města Prahy.“ (1 Ao 1/2006-74)

Věcná působnost právní normy

- Věcná působnost specifikuje skutkové podstaty, pro něž norma platí.
- Určí, které vztahy, respektive typy chování budou regulovány příslušnou právní normou.
- Vymezuje okruh vztahů či druh chování, které právní norma reguluje.
- Vzhledem k předmětu, na který norma působí, můžeme rozlišit její působnost:
 - **obecnou (lex generalis)**, kdy tato norma reguluje relativně obecněji určený okruh vztahů,
 - **speciální (lex specialis)**, která charakterizuje právní normu, která od obecné odlišuje určitou specifickou problematiku.

Věcná působnost právní normy

■ Občanský zákoník:

„Občanský zákoník upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony.“

■ Nový občanský zákoník:

„Užití předpisů občanského práva

§ 9

(1) Občanský zákoník upravuje osobní stav osob.

(2) Soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy. K zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon.“

Věcná působnost právní normy

(1) Zákon se vztahuje na

a) půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží,¹⁾ a v rozsahu stanoveném tímto zákonem i na půdu, která tvoří lesní půdní fond,²⁾ (dále jen "půda"),

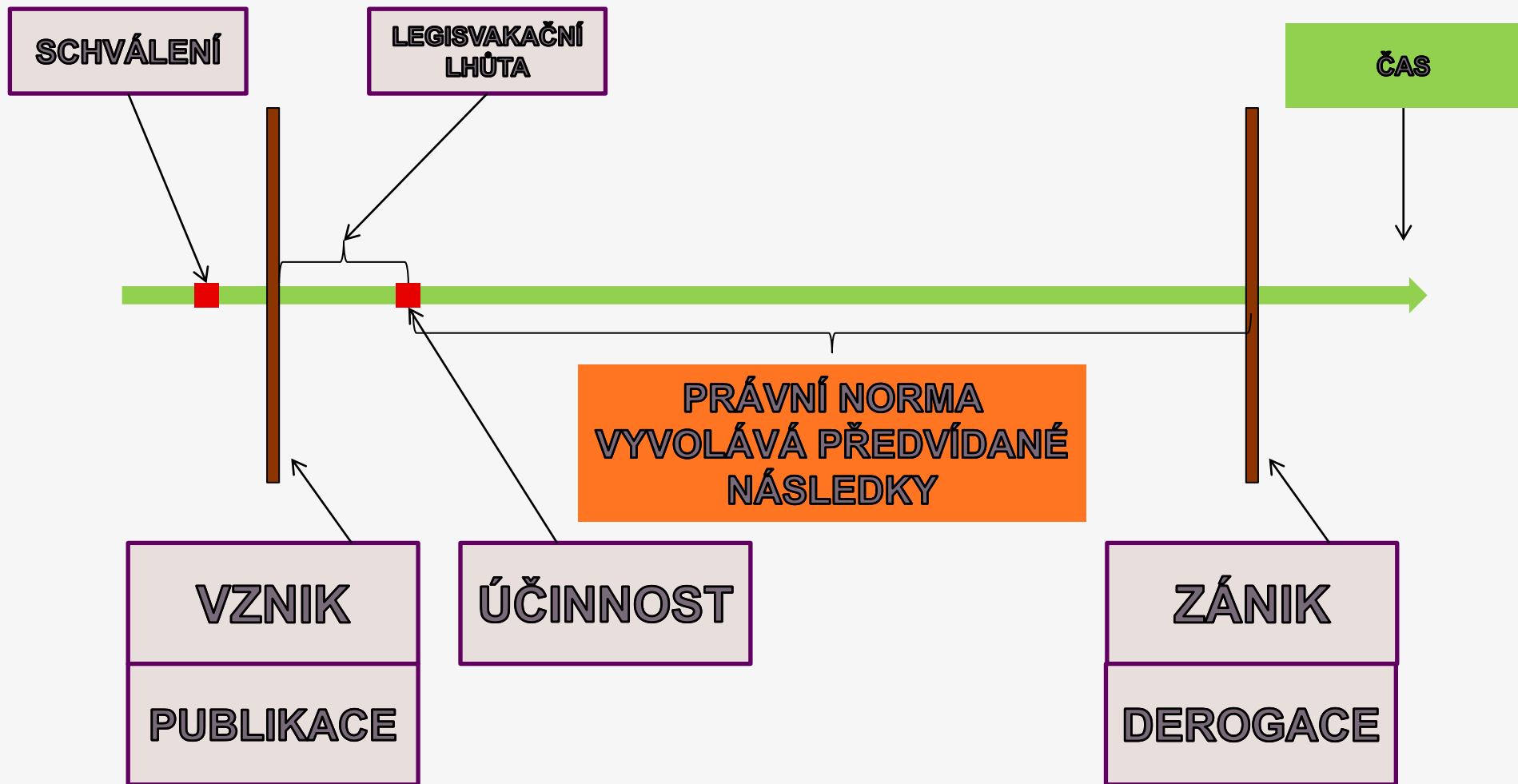
b) obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků,

c) obytné a hospodářské budovy a stavby, sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků,

d) jiný zemědělský majetek uvedený v § 20. (229/1991 Sb., o půdě)

Časová (temporální) působnost právní normy

Legisvakační lhůta

Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů:

„Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.“

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (byl publikován 24. 9. 2004):

„Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2006.“

Zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon):

„Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2012, s výjimkou ustanovení § 5 odst. 3, § 6 odst. 2, § 9 odst. 3 písm. d) a e) a odst. 4, § 11 až 13, § 32 až 34, § 135, § 136 odst. 2, § 235, § 236 odst. 1 a 2, § 237 odst. 1, 3 a 4, § 242, § 243 odst. 1 až 3, § 252 a přílohy č. 1, která nabývají účinnosti dnem vyhlášení.“

Vyhláška č. 254/2010 Sb., ze dne 25. srpna 2010, kterou se stanoví seznam vinařských podoblastí, vinařských obcí a viničních tratí:

„Tato vyhláška nabývá účinnosti prvním dnem druhého měsíce následujícího po dni jejího vyhlášení.“

Derogace

- **Derogace:** zánik časové působnosti právní normy do budoucna
- **Abrogace:** naprosté zrušení právní normy, nebo úplné zrušení právního předpisu
- **Obrogace:** nahrazení právní normy normou jinou; dnes se pro tento zásah vžil název **novelizace**.

- **Vnitřní derogační důvod:**
 - § 5 nařízení vlády č. 240/2010 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k záchranným pracím a k likvidaci následků pohromy při povodních v období do 30. září 2010:
 - (1) Toto nařízení nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.
 - (2) Toto nařízení pozbývá platnosti dnem 30. září 2010.

Derogační klauzule

■ generální derogační klauzule:

- Vyhláška tato nabývá účinnosti dnem vyhlášení. Tím okamžikem pozbývají platnosti předpisy, jež jsou s ní v rozporu.

■ generální derogační klauzule s demonstrativním výčtem:

- Zrušují se všechny předpisy, které upravují věci, na něž se vztahuje tento zákon, zejména:
 1. zákon č. 84/1906 ř. z., o šeku;
 2. zákon směnečný č. 1/1928 Sb.;
 3. vládní nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný směnečný řád;
 4. vládní nařízení č. 372/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný šekový řád;
 5. zákon směnečný č. 255/1941 Sl. z.;
 6. zákon šekový č. 256/1941 Sl. z.

■ taxativní derogační klauzule:

- Zrušuje se:
 1. Zákon č. 41/1993 Sb., o ověřování shody opisů nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu okresními a obecními úřady a o vydávání potvrzení orgány obcí a okresními úřady.
 2. Zákon č. 15/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 41/1993 Sb., o ověřování shody opisů nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu obecními úřady a o vydávání potvrzení orgány obcí a okresními úřady.
 3. Vyhláška č. 138/1993 Sb., o stanovení podmínek pro pověření obecních úřadů ověřováním shody opisu nebo kopie s listinou a ověřováním pravosti podpisu.

Derogace mlčky

- *lex superior derogat inferiori* - právní norma vyšší právní síly ruší právní normu s právní silou nižší;
- *lex posterior derogat priori* - pozdější právní norma ruší dřívější;
- *lex specialis derogat generali* - speciální právní norma ruší právní normu obecnou, avšak pouze pro tyto speciálně (zvláště) stanovené skutkové podstaty.

Retroaktivita

- Zpětné působení právní normy do minulosti.
 - Pravá retroaktivita
 - Nepravá retroaktivita

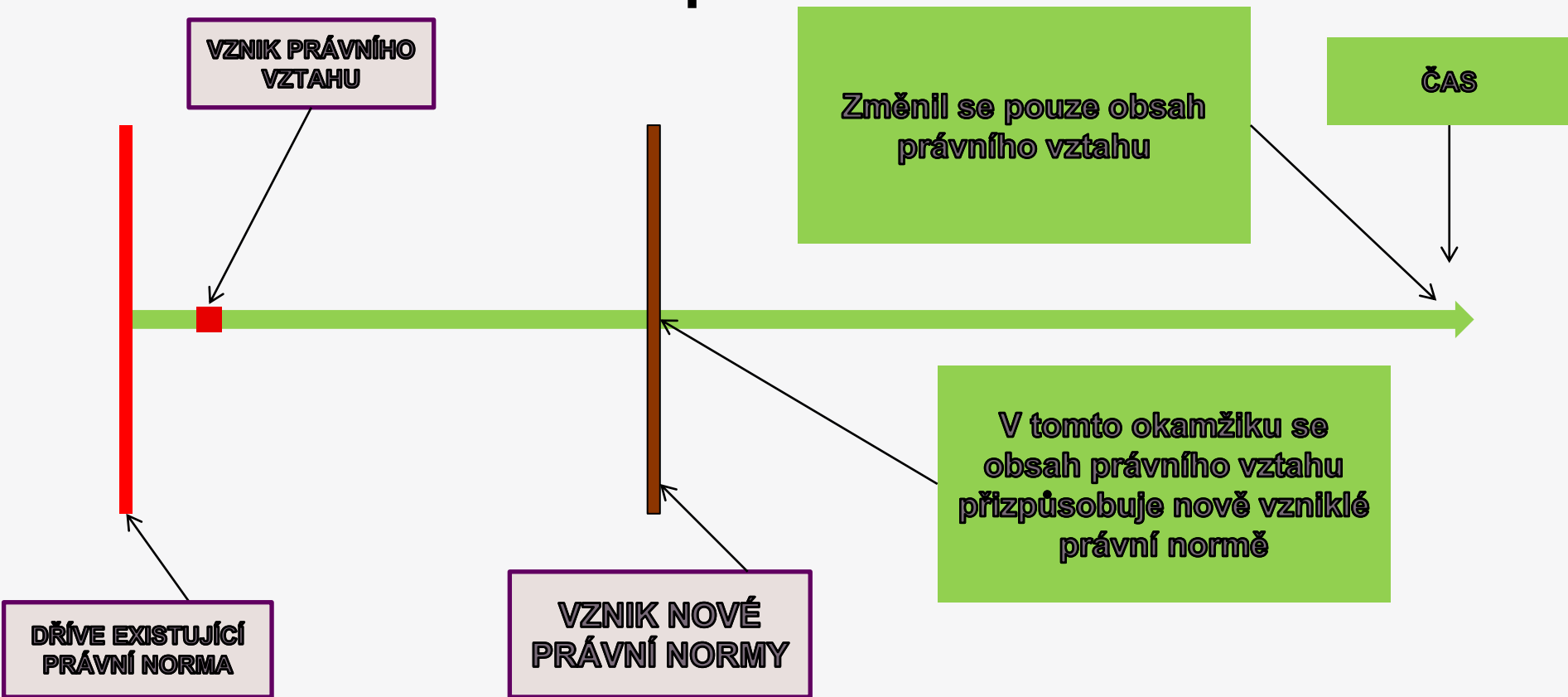
„O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, **jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároky účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu.** Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, **avšak až ode dne jeho účinnosti.** Nepravá zpětná účinnost tedy ve skutečnosti zpětnou účinností zákona není; problém retroaktivity je problém zpětné účinnosti pravé, u níž platí zásada obecné nepřípustnosti (*lex retro non agit*), ze které existují striktně omezené výjimky přípustnosti. Naopak u retroaktivity nepravé platí zásada obecné přípustnosti, ze které existují výjimky její nepřípustnosti.“ (9 As 95/2007 - 69)

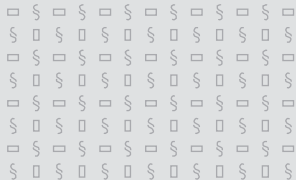
Normální časové působení právní normy

Retroaktivita nepravá

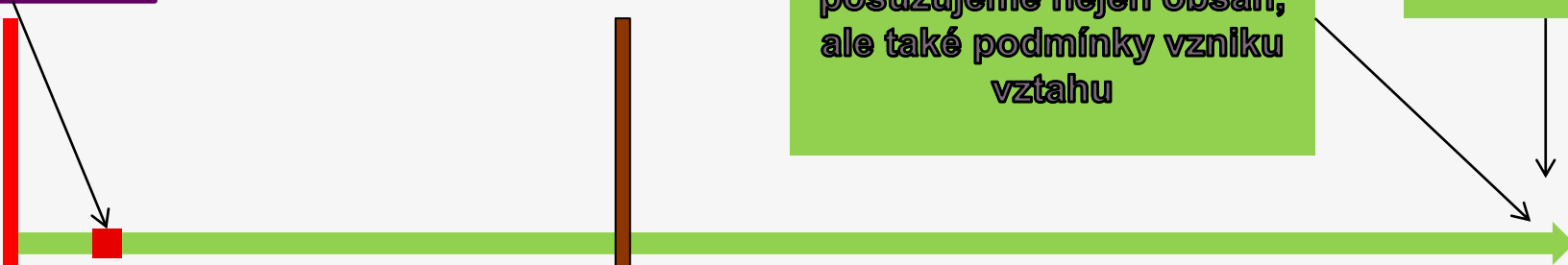

Retroaktivita pravá

VZNIK PRÁVNÍHO
VZTAHU

Podle nové normy
posuzujeme nejen obsah,
ale také podmínky vzniku
vztahu

ČAS

DŘÍVE EXISTUJÍCÍ
PRÁVNÍ NORMA

VZNIK NOVÉ
PRÁVNÍ NORMY